

azt ebben a szép nyomású beszámolóban hiába kerestük. Ezért a hiányért némi kárpótlást nyujtanak Dyserinck k. a.-nak felszólalásai a záróülés elején és végén, amelyekből mintegy nőileg átszellemülve megérezzük a kongresszusnak a lelkét. Hogy az a béke műve volt, hogy a jellem nemesítésének lehetőségében hinni kell, hogy a nevelőnek szolgálnia és áldoznia kell s hogy az emberiség szebb és jobb jövőjének érdekében mindannyiunknak össze kell fogunk . . . ezek mindenesetre nemes igék.

Néhány külső hiányt könnyen menthetünk a szerkesztő túltelhelésével. Így, bár a perszónáliáknak elég nagy tér jut (79 lap!), a kötetből nem tudjuk meg, hogy hány tagja volt a kongresszusnak és hányan voltak jelen. Pedig ennek nemzetek, országok szerinti kimutatása nem lett volna tanulság híján. Nem ártott volna a napisajtóról sem megemlékezni és név szerint felsorolni azokat a bel- és külföldi újságokat, amelyek behatóbban foglalkoztak a kongresszussal. A kérdéssel szakszerűen foglalkozóknak még nagyobb hasznára lett volna a kongresszusról a tudományos folyóiratokban megjelent tanulmányoknak repertórium.

Befejezésül azt a reményt fejezzük ki, vajha a III. morálpedagógiai kongresszus két elődjének tapasztalatain, eredményein valóban okulna is. Mert ha ismét előlről kezdi a munkát, ahelyett, hogy folytatva, előbbre vinné; ha újlag szertefolyó széles alapra helyezkednék, ahelyett, hogy keveset, de jól markoljon — félő, hogy az oly biztatóan megindult intézmény saját tehetetlensége miatt önmagában fog összeroskadni. S akkor a régi csak-pedagógusoknak kellene a modern morálpedagógusok örökét átvenni — amely eredetileg is őket illette meg.

Kemény F.

W. Stern: Der Student und die pädagogischen Bestrebungen der Gegenwart. 1913. Leipzig, Teubner 8° 29 l.

Az iskolareform-szövetség boroszlói helyi csoportjának a múlt év decemberében a boroszlói egyetemen tartott gyűlésén *W. Stern*, a differenciális pszichológiának s a tanúvallomások pszichológiájának nagynevű bűvára érdekesen foglalta össze az egyetemi hallgatóknak a mai pedagógiai törekvések megismerésére vonatkozó kötelességeit. Az egyetemi pedagógiai társaságok gondolata Boroszlóból indult ki, majd gyökeret vert a berlini, freiburgi, heidelbergi, müncheni, kieli egyetemeken is.* Stern főképp a filozófiai fakultás hallgatóihoz szól. Alap gondolata az, hogy e hallgatóknak a szaktudományos kiképzéső-

* A budapesti áll. Pädagogium ifjúsági körében a hallgatók kezdeményezésére 1909-ben alakult *Pedagógiai szakosztály*. — *A szerk.*

ket állandóan egybe kell kapcsolni pedagógiai tanulmányokkal, áttekintést kell szerezniök ama sokféle pedagógiai kérdésről, mellyel szemben később gyakorlatilag is állást kell foglalniok.

E kérdésekről ad Stern áttekintő tájékozást. Elvlaszthatatlanak tartja a nevelést és tanítást. Nevelésen egyrészt az egyénnek zárt egységes személyiséggé való kialakítását érti, másrészt pedig a kultúra megértésére szükséges fogékonyság kifejlesztését, a kulturális, társadalmi és nemzeti mozgalmak jelenlegi alapjai iránt való együttérző érdeklődés keltését. Különösen hangsúlyozza, hogy az ember egységes lelki életének csakis a nevelés organikus egységes terméshete felelhet meg s minden egyes tantárgy joga csak annyira terjed, amennyire a többiekkel kerek egészzé kapcsolódik össze. Ennek főképp a középiskolákban van jelentősége, melyekben a szaktanárrendszer uralkodik, ahol épen ezért az egyes szakok egymásmellettsége, melyet semmi sem kapcsol egybe, a tanuló lelkébe formálás helyett kaoszt visz bele. Foglalkozik még az iskolaszervezés és a jogosítás kérdésével. Szomorúan veti fel a kérdést: hogyan mentjük meg nevelési eszményeinket a jogosítás után való hajsza következtében beálló sivárságtól? Kikel a korlátlan pedagógiai individualizmus ellen s örömmel üdvözli a munkaiskola- és állampolgári nevelési mozgalmakat. Nincs megalégedve a Landerziehungsheimekkel. Felszólítja az egyetemi ifjakat, hogy vállaljanak házitanítótságot. Ezt a munkát egyszersmind arravaló alkalomnak is tekintsék, hogy saját szemükkel lássák a tanulók életét a szülői házban. Később, mint pedagógusok a szülőkkel való érintkezésben és a tanácsadásban sok hasznát vesznek ennek a *Hauserziehungs-Dienstzeit*-nek. Majdnem hajlandó ennek kötelező elrendelésére. Minden tanügyi pályára menő hallgatónak legalább félesztendőre vállalnia kellene egy tanuló házi felügyeletét.

Stern mint lélekbúvár követeli az iskolai munka nagyobb pszichologizálását. Nemcsak a tanítás anyagának logikai föltételei s a szociális etikai szükségletek, hanem a tanuló pszichológiai követelményei is kéri a maguk jogait. Egyrészt kérdeznünk kell: hogyan reagál a tanuló lelke, érdeklődése, szuggesztibilitása, utánzási hajlama, fáradékonysága a tanítás munkájára, az osztály közös tevékenységeire; másrészt pedig, vajjon hogyan kell a tanárnak didaktikai eljárásában s az iskolának a maga egész szervezetében reagálnia a tanulók lelki természetére, szellemi fejlődésük fokára, egyéniségüktől, rangjuktól, nemüktől meghatározott lelki különbségeikre?

A többi fakultás hallgatónak is szükségük van pedagógiai ismeretekre. A jogásznak, később mint közigazgatási tisztviselőnek vagy törvényhozónak sokszor dolga akad iskolaszervezeti vagy iskolareform-

kérdésekkel; mint gyermekbíró pedig köteles is gyermekpszichológiával foglalkozni. A medikust az iskolaegészségügy és az iskolaorvosi intézmény, a gyógypedagógia s nemi felvilágosítás útján ezer szál fűzi a modern iskolaügyhöz. Végül Stern megállapítja az egyetemi hallgatók pedagógiai egyesületének programját: előadások, viták, pedagógiai munkák közös olvasása és megbeszélése; pedagógiai intézmények látogatása; az ifjúsággal a szabadban és otthon való együttlét és foglalkozás; pedagógiai kutatásokban való részvétel. De honnan szakítsanak a hallgatók minderre szaktanulmányaik mellett időt? Azt feleli: *Wo ein Wille ist, da ist ein Weg.**

Kornis Gyula.

Dr. J. O. Vértés: Das Wortgedächtnis im Schulkindesalter.

Leipzig, 1912. 128 lap.

Vértés dolgozatának a tárgya az iskolás gyermekek közvetlen szóemlékezetének a vizsgálata, még pedig *Ranschburg*-féle szópármódszerrel. Ez a módszer abból áll, hogy meghatározott tempóban egymással gyakori kapcsolatban lévő szópárokat mondunk el a gyermeknek (pl. pont-vessző, tér-piac stb.), minden bemondást fennhangon ismételtetünk vele s a bemondás után rövid idő múlva olyanformán kérdezzük azokat ki, hogy minden szópárnak első szavát (a hívó szót) mondjuk csak, melyre a gyermeknek a hozzátartozó másik szóval kell felelnie. A feleletek minőségéből (helyes, téves vagy semmi felelet) meghatározzuk az emlékezet *terjedelmét*, ami alatt a helyes reprodukciónak az összes betanult reprodukciókhoz való viszonya értendő %-ban kifejezve; a hibás reprodukciókat félegységnek számítjuk. A *reprodukció idejét* egy ötödmásodperc órával mérjük s értjük alatta azt az időt, mely a hívó szó (a szópár első szava) s a bekövetkező felelet között eltelik. E két tényező: *terjedelem* és *reprodukció-idő* igen fontos és jellemző határozmányai az emlékezetnek.

A vizsgálatok öt szópár-csoporttal történtek, melyek közül az első kettő 6—6, a többi három pedig 9—9 szóból állott, úgy hogy minden egyénnek öt részben 39 szópárt kellett megtanulnia. A tech-

* Breslauban október 7-én, a Bund für Schulreform III. kongresszusa után, a német egyetemek *Pädagogische Gruppe*-i közös értekezletet tartanak. Ezen megvitatják többek között azt a kérdést is: milyen viszonyban legyenek az egyetemi tanárokkal? E kérdésben igen érdekes ellentétek vannak. Stern maga a breslauer csoport működése iránt állandóan érdeklődik, szemináriumában ad helyet az üléseknek s ezeken meghívásra meg is jelenik, sőt előadást is tart. — *A szerk.*